ప్రతిభ
ఈనాడు
శుక్రవారం 17 ఏప్రిల్ 2020 ■ email: help@eenadupratibha.net

ఆ ఎన్నికల్లో ఒక్కొక్కరికి రెండు ఓట్లు!

గ్రామాల అభివృద్ధిలో పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థ కీలకమైంది. స్థానిక ప్రజాప్రతినిధులు, ప్రజల ఉమ్మడి భాగస్వామ్యంతో ముందుకు సాగేందుకు ఈ వ్యవస్థ ఊతమిస్తుంది. ఈ నేపథ్యంలో పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థ అమలు తీరుపై పోటీపరీక్షార్థులకు అవగాహన అవసరం.

పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థ

మన దేశంలోని వివిధ రాష్ట్రాలు గ్రామీణ ప్రభుత్వాలైన గ్రామ పంచాయతీ, పంచాయతీ సమితి/మండల పరిషత్, జిల్లా పరిషత్‌ల పాలనను వివిధ పేర్లతో అమలు చేస్తు న్నాయి. పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థను సమర్థంగా అమలు చేసేందుకు ఆయా రాష్ట్రాలు వినూత్న విధానాలను అవలం బిస్తున్నాయి.

రచయిత
బంగారు సత్యనారాయణ
విషయ నిపుణులు

గ్రామ పంచాయతీ..

సాధారణంగా అయిదు సంవత్సరాలకు ఒకసారి జరిగే ఎన్నికల ద్వారా 'గ్రామ పంచాయతీ' ఏర్పడుతుంది. ప్రతి పంచాయతీని పాలనా సౌలభ్యం కోసం వార్డులుగా విభజిస్తారు. గ్రామ పంచాయతీలో కనీస వార్డుల సంఖ్య 5, గరిష్ఠ వార్డుల సంఖ్య 21.

★ గ్రామ పంచాయతీ ఎన్నికల్లో ప్రతి ఓటరు రెండు ఓట్లను వినియోగించుకుంటాడు. ఒక ఓటును వార్డు సభ్యుడిని, రెండో ఓటును సర్పంచిని ఎన్నుకునేందుకు వినియోగిస్తారు.

వార్డుల విభజన

జనాభా	వార్డు సభ్యుల సంఖ్య (సర్పంచితో కలిపి)
300 వరకు	5
301 - 500	7
501 - 1500	9
1501 - 3000	11
3001 - 5000	13
5001 - 10,000	15
10,001 - 15000	17
15001 కంటే ఎక్కువ	19 నుంచి 21 మంది

వివిధ రాష్ట్రాల్లో గ్రామ పంచాయతీకి ఉన్న పేర్లు (దిగువ స్థాయి అంచె)

రాష్ట్రం	గ్రామ పంచాయతీ పేరు
ఆంధ్రప్రదేశ్, తెలంగాణ	గ్రామ పంచాయతీ
జమ్మూకశ్మీర్	హల్కా పంచాయతీ
అసోం	గాంవ్ పంచాయతీ
బిహార్	కార్యాకారి సమితి
కేరళ, గుజరాత్	గ్రామ పంచాయత్

వివిధ రాష్ట్రాల్లో గ్రామ పంచాయతీ అధ్యక్షులు/ఉపాధ్యక్షుల పేర్లు

రాష్ట్రం	అధ్యక్షులు	ఉపాధ్యక్షులు
ఆంధ్రప్రదేశ్, తెలంగాణ, ఒడిశా	సర్పంచి	ఉప సర్పంచి
ఉత్తర్ ప్రదేశ్, త్రిపుర, మణిపూర్, పశ్చిమ్ బంగ	ప్రధాన్	ఉప ప్రధాన్
బిహార్	ముఖియా	ఉప ముఖియా
జమ్మూకశ్మీర్	సర్పంచ్	నాయిబ్ సర్పంచ్
కేరళ, అసోం, తమిళనాడు	ప్రెసిడెంట్	వైస్ ప్రెసిడెంట్

వివిధ రాష్ట్రాల్లో రెండో అంచె అయిన పంచాయతీ సమితి/మండల పరిషత్‌ల పేర్లు

రాష్ట్రం	పంచాయతీ సమితి పేరు
పశ్చిమ్ బంగ, బిహార్ పంజాబ్, హరియాణా	పంచాయతీ సమితి
ఆంధ్రప్రదేశ్, తెలంగాణ, కర్ణాటక	మండల పరిషత్
మధ్యప్రదేశ్	జనపద పంచాయతీ
ఉత్తర్ ప్రదేశ్	క్షేత్ర పంచాయతీ
అరుణాచల్ ప్రదేశ్	అంచల్ కమిటీ
గుజరాత్	తాలూకా పంచాయతీ
కేరళ	బ్లాక్ పంచాయతీ

వివిధ రాష్ట్రాల్లో పంచాయతీ సమితి అధ్యక్షులు/ ఉపాధ్యక్షుల పేర్లు

రాష్ట్రం	అధ్యక్షులు	ఉపాధ్యక్షులు
బిహార్	ప్రముఖ్	ఉప ప్రముఖ్
పశ్చిమ్ బంగ	సభాపతి	ఉప సభాపతి
రాజస్థాన్	ప్రధాన్	ఉప ప్రధాన్
కర్ణాటక	అధ్యక్షుడు	ఉపాధ్యక్షుడు
గుజరాత్, ఆంధ్రప్రదేశ్, తెలంగాణ, మధ్యప్రదేశ్, కేరళ	ప్రెసిడెంట్	వైస్ ప్రెసిడెంట్

వివిధ రాష్ట్రాల్లో జిల్లా పరిషత్‌ల పేర్లు

రాష్ట్రం	జిల్లా పరిషత్ పేరు
ఆంధ్రప్రదేశ్, తెలంగాణ పశ్చిమ్ బంగ, రాజస్థాన్	జిల్లా పరిషత్
అసోం	మొహకుమ్ కౌన్సిల్
ఉత్తర్ ప్రదేశ్, కర్ణాటక, గోవా, కేరళ, తమిళనాడు	జిల్లా పంచాయతీ
జమ్మూకశ్మీర్	డిస్ట్రిక్ట్ ప్లానింగ్ అండ్ డెవలప్‌మెంట్ బోర్డు

పోటీపరీక్షల ప్రత్యేకం

ఇండియన్ పాలిటీ

నిర్మల్ గ్రామీణ పురస్కార్

మన దేశంలో స్థానిక స్వపరిపాలన సంస్థల పనితీరును ప్రోత్సహించేందుకు, నూరు శాతం వ్యక్తిగత మరుగుదొడ్ల నిర్మాణం, పారిశుద్ధ్యం సాధించిన స్థానిక సంస్థలకు కేంద్ర ప్రభుత్వం 'నిర్మల్ గ్రామీణ పురస్కార్'ను అందిస్తుంది.

★ ఉత్తమ జిల్లా పరిషత్: రూ.25 లక్షల పారితోషికం
★ ఉత్తమ మాధ్యమిక వ్యవస్థ: రూ.15 లక్షలు
★ ఉత్తమ గ్రామ పంచాయతీ: రూ.7.5 లక్షలు

పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థ - విభిన్న వ్యూహాలు

★ జాతీయ స్థాయిలో పంచాయతీరాజ్ మంత్రిత్వశాఖను 2004, మే 27న ఏర్పాటు చేశారు.
★ మన దేశంలో పంచాయతీరాజ్, గ్రామీణాభివృద్ధి సంస్థల పని విధానంపై శిక్షణ ఇవ్వడానికి హైదరాబా ద్‌లో నేషనల్ ఇన్‌స్టిట్యూట్ ఆఫ్ రూరల్ డెవలప్‌మెంట్ (NIRD)ను ఏర్పాటు చేశారు.
★ కేంద్ర పంచాయతీరాజ్ మంత్రిత్వశాఖ స్థానిక సంస్థల ప్రతినిధులకు శిక్షణ ఇవ్వడానికి ఇందిరాగాంధీ నేషనల్ ఓపెన్ యూనివర్సిటీ (IGNOU)తో ఒప్పందం కుదుర్చుకుంది
★ స్థానిక సంస్థల ప్రతినిధులకు 'గ్రామ్‌శాట్' (Gramsat) అనే ఉపగ్రహ చానల్ ద్వారా శిక్షణా కార్యక్రమాలను నిర్వహిస్తున్న రాష్ట్రం కర్ణాటక.

వివిధ రాష్ట్రాల్లో జిల్లా పరిషత్ అధ్యక్షులు/ ఉపాధ్యక్షుల పేర్లు

రాష్ట్రం	అధ్యక్షులు	ఉపాధ్యక్షులు
ఆంధ్రప్రదేశ్, తెలంగాణ పంజాబ్, తమిళనాడు జమ్మూకశ్మీర్	ఛైర్మన్	వైస్ ఛైర్మన్
గుజరాత్, కేరళ, ఒడిశా	ప్రెసిడెంట్	వైస్ ప్రెసిడెంట్
కర్ణాటక, బిహార్	అధ్యక్షుడు	ఉపాధ్యక్షుడు
పశ్చిమ్ బంగ, త్రిపుర	సభాపతి	సహకార సభాపతి

★ తమ రాష్ట్రంలో ఎస్సీ వర్గాలు లేకపోవడంతో స్థానిక సంస్థల ఎన్నికల్లో వారికి రిజర్వేషన్లు రద్దుచేసిన రాష్ట్రం అరుణాచల్‌ప్రదేశ్.
★ స్థానిక సంస్థల ప్రతినిధుల్లో 'జవాబుదారీతనాన్ని' పెంపొందించే లక్ష్యంతో నిఘా కమిటీలు ఏర్పాటు చేసిన రాష్ట్రం హిమాచల్‌ప్రదేశ్.
★ విలేజ్ డెవలప్‌మెంట్ కౌన్సిల్ పేరుతో గ్రామీణ సంస్థ లను ఏర్పాటు చేసిన రాష్ట్రం హరియాణా.
★ గ్రామసభల ద్వారా ప్రభుత్వ పథకాలకు లబ్ధిదారులను ఎంపిక చేస్తున్న రాష్ట్రం కేరళ.
★ 1978 నుంచి స్థానిక సంస్థలకు క్రమం తప్పకుండా ఎన్నికలు నిర్వహిస్తున్న రాష్ట్రం పశ్చిమ్ బంగ.
★ స్థానిక సంస్థల ఎన్నికల్లో మహిళలకు 50 శాతం స్థానాలు కేటాయించిన తొలి రాష్ట్రం బిహార్.
★ స్థానిక సంస్థల ఎన్నికల్లో ఓటు వినియోగాన్ని తప్పని సరి చేస్తూ చట్టం చేసిన తొలి రాష్ట్రం గుజరాత్.
★ స్థానిక సంస్థల ఎన్నికల్లో పోటీ చేసే అభ్యర్థులకు విద్యార్హతలు తప్పనిసరి చేస్తూ చట్టం తెచ్చిన తొలి రాష్ట్రం హరియాణా.
★ 'పీపుల్స్ ప్లాన్' పేరుతో ప్రణాళికా వికేంద్రీకరణను స్థానిక సంస్థల్లో అమలు చేస్తున్న రాష్ట్రం కేరళ.
★ మన దేశంలో నాలుగు అంచెల పంచాయతీరాజ్ వ్యవ స్థను అమలు చేస్తున్న ఏకైక రాష్ట్రం పశ్చిమ్ బంగ.
★ స్థానిక సంస్థల ప్రతినిధులు సమర్థంగా పనిచేయక పోతే వారిని రీకాల్ విధానం ద్వారా తొలగించాలని ప్రతిపాదించినవారు మహాత్మా గాంధీ.
★ స్థానిక సంస్థల్లో రీకాల్ విధానాన్ని అమలు చేస్తున్న తొలిరాష్ట్రం మధ్యప్రదేశ్.
★ కేరళ రాష్ట్రంలో గ్రామ పంచాయతీ పరిమాణం చాలా పెద్దదిగా ఉండటంతో ప్రతి వార్డుకు 'గ్రామసభ' లాంటి విభాగం ఉంటుంది.
★ భూ సంస్కరణల అమలు బాధ్యతను గ్రామ పంచా యతీలకు అప్పగించిన రాష్ట్రం పశ్చిమ్ బంగ.
★ రాష్ట్ర బడ్జెట్‌లో 35% నుంచి 40% నిధులను గ్రామ పంచాయతీలకు కేటాయించి, వాటిని ఎలా ఖర్చు చేయాలో ఆ సంస్థలకే స్వయం నిర్ణయాధికారం కల్పిస్తున్న రాష్ట్రం కేరళ.
★ మహిళలకు ప్రత్యేక గ్రామసభను నిర్వహిస్తున్న రాష్ట్రం మహారాష్ట్ర.
★ గ్రామీణ పారిశుద్ధ్యాన్ని గ్రామ పంచాయతీలకు అప్పగించి నూరుశాతం విజయం సాధించిన రాష్ట్రం పశ్చిమ్ బంగ. (మిడ్నాపూర్ గ్రామ పంచాయతీ)
★ జిల్లా స్థాయిలో సామాజిక, న్యాయ కమిటీలను ఏర్పాటు చేయాలని సిఫార్సు చేసిన కమిటీ జలగం వెంగళరావు కమిటీ.
★ జిల్లా ప్రణాళిక బోర్డుల ఏర్పాటు, పని విధానంపై అధ్య యనానికి 2007లో వి. రామచంద్రన్ కమిటీని ఏర్పాటు చేశారు.
★ వి.ఎస్. రమాదేవి అధ్యక్షతన 2000 సంవత్సరంలో కేంద్ర ప్రభుత్వం పంచాయతీరాజ్ వ్యవస్థను బలో పేతం చేసేందుకు తగిన సూచనలు చేయడానికి 'టాస్క్ ఫోర్స్'ను ఏర్పాటు చేసింది.

మాదిరి ప్రశ్నలు

1. 'గ్రామ పంచాయతీ'లో ఉండే కనీస, గరిష్ఠ వార్డులను గుర్తించండి.
1) 5 - 21 2) 5 - 19 3) 3 - 21 4) 6 - 18

2. గ్రామ పంచాయతీలకు ఉన్న పేర్లకు సంబంధించి సరికాని జత?
1) ఆంధ్రప్రదేశ్, తెలంగాణ - గ్రామ పంచాయతీ
2) అసోం - గాంవ్ పంచాయతీ
3) బిహార్ - గ్రామ పంచాయత్
4) జమ్మూకశ్మీర్ - హల్కా పంచాయతీ

3. ఏ రాష్ట్రంలో గ్రామ పంచాయతీ అధ్యక్షుడిని సర్పం చ్‌గా, ఉపాధ్యక్షుడిని నాయిబ్ సర్పంచ్‌గా పిలుస్తారు?
1) పశ్చిమ్ బంగ 2) జమ్మూకశ్మీర్
3) కేరళ 4) మణిపూర్

4. ఏ రాష్ట్రంలో గ్రామ పంచాయతీ అధ్యక్ష, ఉపాధ్యక్షు లను ప్రధాన్, ఉప ప్రధాన్‌లుగా పేర్కొంటారు?
1) ఉత్తర్ ప్రదేశ్ 2) మణిపూర్, త్రిపుర
3) పశ్చిమ్ బంగ 4) పైవన్నీ

5. పంచాయతీ సమితికి ఉన్న పేర్లకు సంబంధించి కింది వాటిలో సరికాని జత?
1) ఆంధ్రప్రదేశ్, తెలంగాణ - మండల పరిషత్
2) బిహార్, పంజాబ్, హరియాణా - పంచాయతీ సమితి
3) మధ్యప్రదేశ్ - జనపద పంచాయతీ
4) కేరళ - నగర పంచాయత్

6. వివిధ రాష్ట్రాల్లో పంచాయతీ సమితికి గల పేర్లకు సంబంధించి సరికాని దాన్ని గుర్తించండి.
1) ఉత్తర్ ప్రదేశ్ - క్షేత్ర పంచాయతీ
2) అరుణాచల్ ప్రదేశ్ - అంచల్ కమిటీ
3) కర్ణాటక - బ్లాక్ పంచాయతీ
4) గుజరాత్ - తాలూకా పంచాయతీ

7. ఏ రాష్ట్రంలో పంచాయతీ సమితి అధ్యక్ష, ఉపాధ్యక్షు లను ప్రముఖ, ఉపప్రముఖ్‌లుగా పేర్కొంటారు?
1) బిహార్ 2) ఉత్తర్ ప్రదేశ్ 3) గుజరాత్ 4) రాజస్థాన్

8. అసోంలో జిల్లా పరిషత్‌ను ఏమంటారు?
1) జిల్లా పంచాయతీ 2) జిల్లా పరిషత్
3) మొహకుమ్ కౌన్సిల్ 4) ఉన్నత పరిషత్

9. 'నిర్మల్ గ్రామీణ పురస్కార్' నగదు పారితోషికానికి సంబంధించి సరికానిది?
1) ఉత్తమ గ్రామ పంచాయతీ: రూ.15 లక్షలు
2) ఉత్తమ మాధ్యమిక వ్యవస్థ: రూ.15 లక్షలు
3) ఉత్తమ జిల్లా పరిషత్: రూ.25 లక్షలు
4) ఉత్తమ గ్రామ పంచాయతీ: రూ.7.5 లక్షలు

10. మన దేశంలో పంచాయతీరాజ్ మంత్రిత్వ శాఖను ఎప్పుడు ఏర్పాటు చేశారు?
1) 2001 మే 27 2) 2002 మే 27
3) 2003 మే 27 4) 2004 మే 27

సమాధానాలు

1-1; 2-3; 3-2; 4-4; 5-4; 6-3; 7-1; 8-3; 9-1; 10-4.